

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) شهرستان شیراز
مقاله سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

مقایسه جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در فرهنگ اسلام و فرهنگ غرب

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

فاطمه باقری

بهار ۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله عليها) شهرستان شیراز
مقاله سطح دو (کارشناسی)

عنوان:

مقایسه جایگاه امر به معروف و نهی از منکر در فرهنگ اسلام و فرهنگ غرب

استاد راهنما:

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر:

فاطمه باقری

بهار ۹۶

چکیده

امر به معروف و نهی از منکر دو فریضه ای است که همه خوبی ها و دعوت به آن و پرهیز از بدی و نهی از آن را شامل می شود و فقط اختصاص به گناهان اخلاقی و اقدامات بازدارندگی در آن ندارد بلکه مسائل اجتماعی و سیاسی نیز از مهمترین موارد امر به معروف و نهی از منکر می باشند. که لازم است انسان قبل از اقدام به این دو فریضه ی بزرگ معروف و منکر را بشناسد. جوامع بشری همواره با خطر سقوط در گرداب های فساد و ظلم و تباهی مواجه اند و انسان ها در معرض تیرهای هوای نفس و شیطان هستند. در فرهنگ اسلامی یک سری آموزه های دینی در رابطه با این موضوع در قرآن و احادیث ذکر شده است که فرد علاوه بر اینکه مواظب رفتار و کردار خود براساس تعالیم دین اسلام است، نسبت به دیگران بی تفاوت نیست. در فرهنگ غرب با پیشرفت امکانات و تجهیزات بیشتر جنبه مادی گرا مد نظر است و معنویت در آن راه ندارد و فرد گرایی را تبلیغ می کند در فرهنگ اسلامی امر به معروف و نهی از منکر یک وظیفه فردی و همگانی است و هیچ کس نمی تواند خود را از این تکلیف دور بدارد اما در فرهنگ غرب نظارت عمومی یک سوپه است و آنان حکومت را عهده دار و موظف بر نظارت مردم براساس قوانین می دانند و آن را وظیفه ای فردی نمی دانند و آنان معتقد به آزادی فردی هستند و بیشتر موارد محدودیت های نظارت عمومی در غرب عوامل مادی است و نه معنوی.

کلید واژه ها: امر، نهی، معروف، منکر، فرهنگ.

۱- مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است که سرنوشتش با سرنوشت جامعه ای که در آن زندگی می کند ارتباط دارد. سود و زیان کارهایی که از او سر می زند هم به خود او باز می گردد و هم جامعه را متأثر می کند. علاوه بر این اعمال دیگران هم در زندگی انسان خالی از تاثیر نیست از این رو انسان همان گونه که در اعمال و رفتار خود مسئولیت دارد در برابر عملکرد افراد جامعه نیز مسئول است. بی توجهی نسبت به اعمال ، رفتار و سرنوشت دیگران در واقع بی اعتنایی به سرنوشت خویش است واگر گناه ، فساد، فحشا و منکر در جامعه شیوع یابد آثار نامطلوب آن دامنگیر همه افراد جامعه خواهد شد و حتی مومنان نیز از شعله آن در امان نخواهند ماند.

از آنجا که هدف انسان تکامل و رسیدن به سعادت است و انسان در بستر اجتماع رشد می کند اگر سلامت جامعه به خطر افتد تک تک افراد جامعه مسئول هستند که آن را برطرف کنند و چون امر به معروف و نهی از منکر یک وظیفه فردی و همگانی است که اگر مورد توجه قرار نگیرد فرد و جامعه را به خطر می اندازد و امنیت و آرامش نیز از بین می رود.

امر به معروف ونهی از منکر از دیر باز مورد توجه متکلمان و فقیهان تمام فرقه های اسلامی بوده و از نظرواحی و عقل بر وجوب آن بسیار تاکید شده است. امام حسین علیع السلام برای برپا داشتن امر به معروف و نهی از منکر قیام کرد و شهادت مظلومانه او گواه راستینی بر اهمیت انجام این وظیفه است .

درجامعه اسلامی نظارت و امر به معروف و نهی از منکر تنها وظیفه امامان و عالمان دین نیست بلکه بر هر مسلمانی واجب است از خیرخواهی در حق دیگران دریغ نورزدو با تحقق شرایط، مردمان را با گفتار و رفتار از کار ناشایست باز دارد و آن را در دل زشت شمارد. تنها فرهنگی که در طول زمان وگستره زمان به طور جدی به بحث درباره این وظیفه مهم دینی و

دوری غرب از معنویت باعث شده است تا بسیاری از پیشرفت های علمی غرب که دارای کارکرد های مفید و مثبت می باشد علیه بشریت مورد استفاده قرار گیرد.

امام خمینی معتقد است که غرب برای حل مشکلات اجتماعی خود باید به سراغ معنویت و اخلاق برود. کسب قدرت مادی یا ثروت و تسخیر طبیعت و فضا از عهده حل مشکلات اجتماعی غرب بر نمی آید. توسعه بدون معنویت و به دور از اخلاق، خودخواهی و زیاده خواهی را به دنبال دارد و باعث بروز ساخت جنگ افزار و وسایل کشتار جمعی و در پی آن جنگ و نابودی است. از نظر امام راه غلبه ی غرب بر مشکلات توجه به معنویت است.^۱

۱۰- مقایسه امر به معروف و نهی از منکر در فرهنگ اسلامی و فرهنگ غربی

در تمامی نظام های سیاسی دنیا، گروه خاصی مأمور اجرای قانون و نظارت مستقیم بر چگونگی اجرای آن هستند، و هر فردی نمی تواند مستقیماً در نظارت عمومی جامعه خود سهیم باشد و دیگران را امر و نهی کند. در قانون غرب فقط به باید ها و نبایدهای مادی توجه شده و به ارزش های معنوی افراد توجهی نشده است اما در نظام سیاسی اسلام تنها برگزیدگان جامعه، مسئول نظارت بر اجرای قانون نمی باشند بلکه هر فرد جامعه اسلامی موظف به نظارت بر اجرای قانون و پاسداری از حدود آن است و این حق نظارت و دخالت، ویژه افرادی مخصوص و یا مواردی ویژه نیست بلکه همه افراد جامعه نسبت به همه قوانین و نیز نسبت به تمامی طبقات جامعه، حق نظارت و دخالت در اجرای قوانین دارند. این حق نظارت عمومی که ضامن اجرای عدالت و قسط و تضمین کننده رسیدن جامعه به کمال و سعادت است در واقع امر به معروف و نهی از منکر است.^۲

در فرهنگ غرب هیچ اعتقادی به عوامل ماورای طبیعی ندارند و تنها به عوامل مادی اکتفا می کنند در صورتی که در فرهنگ اسلامی اعتقاد به وجود خداوندی که دین شریعت اسلام را به

۱- میثم طاهری بنچناری، همان، صص ۱۸۴-۱۸۲.

۲- مهدیه خسروی، همان، ص ۱۲.

وسیله پیامبرش نازل کرده باعث شده که مردم قوانین خود را براساس احکام الهی تنظیم کنند و نیازهای مادی و معنوی خود را براساس این اصول جواب دهند.

اسلام، دین بشارت دهنده و انذار کننده است و به پیروان خودش هم دستور می دهد که در درجه نخست خودشان و بعد دیگران را به راه مستقیم راهنمایی کنند و آنها را از اعمال زشت باز دارند. در صورتی که در فرهنگ غرب چیزی به نام دین وجود ندارد که بخواهد برنامه جامعی برای آنها داشته باشد تا آنها بتوانند براساس آن راه حق و باطل را تشخیص دهند و دیگران را هم به آن دعوت کنند.

۱۱- نتیجه گیری

فریضه ی امر به معروف و نهی از منکر، همانند سایر دستورات اسلامی دارای شرایط، مراتب، شیوه ها و باید ها و نباید های بسیاری است که آمران به معروف و ناهیان از منکر باید به خوبی از آنها آگاه بوده، با توجه به آنها، وظیفه خویش را به انجام رسانند.^۱

کوتاهی کردن در امر به معروف و نهی از منکر یا ضعف نفس است یا طمع مالی که ضرر آن عام و فساد آن تام است. زیرا اگر بساط امر به معروف و نهی از منکر پیچیده شود و اساس آن برچیده شود، آیات نبوت از میان مردم برطرف، و احکام دین و ملت ضایع و تلف می گردد، و جهل و نادانی عالم را فرا می گیرد، و ضلالت و گمراهی ظاهر می شود، و آثار شریعت رب العالمین فراموش و چراغ آیین اسلام خاموش، فتنه و فساد شایع، ولایت و اهل بیت آنها نابود و ضایع می گردند.^۲

اگر نظارت مردمی در جامعه تحقق یابد که به خوبی ها سفارش کنند و پاسدار ارزش ها باشند و همه از بدی ها و زشتی ها نهی کنند، از فساد و تباهی جلوگیری کنند، هر جا خوبی ها و

۱- مهدیه، خسروی، همان، ص ۱۲.

۲- احمد، نراقی، معراج السعاده، چاپ اول، تهران، راه علم، ۱۳۸۶، ص ۴۶۲.

ارزش ها را دیدند، بستایند و یاری دهند. و هر جا که بدی ها و زشتی ها را مشاهده کردند برای نابودی آن بسیج شوند و جامعه را از وجود زشتی ها پاک سازند، فرد و جامعه به کمال واقعی خود خواهد رسید.

اگر مردم به ره آورد شوم ترک امر به معروف توجه کنند و بدانند که بی تفاوتی ها و ترک نظارت صحیح جامعه را به سقوط می کشاند و ارزش ها را به مسخ و دگرگونی سوق می دهد، دست از بی تفاوتی برداشته و در امور جامعه خود دخالت می کنند.^۱

۱- محمد، دشتی، امام علی (ع) و نظارت مردمی، چاپ دوم، قم، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین (ع)، ۱۳۸۱، صص ۲۲۳، ۲۰۶-۲۰۵.

فهرست منابع

* قرآن کریم

منابع عربی

- ۱- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، چاپ ششم، ج ۱۶، تهران، ۱۴۰۳ ق.
- ۲- طبرسی نوری، حسین، مستدرک الوسائل، ج ۱۲، بیروت، مؤسسه آل بیت (ع) الاحیاء التراث، ۱۳۲۰-۱۲۵۴ ق.
- ۳- کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، چاپ دوم، ج ۹، قم، دار الحدیث العلمیه والتقافیه، ۱۴۳۰-۱۳۸۸ ق.
- ۴- مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۷۲، بیروت، دار الإحياء التراث العربی، ۱۱۱۱-۱۰۳۷ ق.
- ۵- نیشابوری، محمد بن احمد، ج ۲، روضه الواعظین، قم، الشریف الرضی، ۱۳۶۸.

منابع فارسی

۱. پژوهشکده باقرالعلوم، هویت دینی جوانان، چاپ اول، تهران، نشر بین الملل، ۱۳۹۰.
۲. پیشوایی، مهدی، سیره پیشوایان، چاپ ۳۲، قم، مؤسسه امام صادق (ع)، ۱۳۹۰.
۳. تمیمی آمدی، عبد الواحد، غررالحکم و درالکلم، هاشم رسولی محلاتی، چاپ دهم، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۶.
۴. جمعی از پژوهشگران، شخصیت و حقوق زن در اسلام، چاپ اول، ج ۲، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۲.

۵. خسروی، مهدیه، امر به معروف و نهی از منکر در مکتب معصومین(ع)، چاپ اول، قم، نور السجاد، ۱۳۹۰.
۶. دشتی، محمد، امام علی و نظارت مردمی، چاپ دوم، قم، مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین(ع)، ۱۳۸۱.
۷. طاهری بنچناری، میثم، فرهنگ و تمدن غرب از دیدگاه امام خمینی، چاپ اول، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۸.
۸. مایکل، کوک، امر به معروف و نهی از منکر، احمد نمایی، چاپ چهارم، ج ۱ و ۲، مشهد، بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۸۵.
۹. نراقی، احمد، معراج السعاده، چاپ اول، تهران، راه علم، ۱۳۸۶.